

De ene boom is de andere niet

Enkele weken geleden werden drie van de vier karakteristieke oude bomen aan de Baronielaan gekapt. Zij stonden op de rotonde dat jarenlang het Engelbert van Nassuplein heette. De Nassaus en bomen hadden in Breda een aparte relatie.

Dat stadhouder Willem V (1748-1806) niet de meest krachtadige Oranje-Nassau was, is algemeen bekend. Hij hield meer van cultuur dan van bestuur. De patriotten zaten hem aan het eind van de 18e eeuw flink op de hielen. Zo verruilde Willem V in november 1786 Apeldoorn voor Nijmegen (dichter bij de Duitse grens voor het geval dat), maar keerde in september 1787 weer terug in Den Haag om het Oranjeregime te herstellen. De overwinning was maar van betrekkelijk korte duur, want op 17 februari 1793 verklaarden de Fransen stadhouder Willem V de oorlog.

De Franse legers rukten op naar Breda om van hieruit de rest van de Nederlanden te veroveren. Zo'n tien dagen later capituleerde het Hollandse garnizoen en traden de Fransen onder leiding van generaal Charles-François Dumouriez (1765-1836) de stad Breda. De patriotten ontvingen het leger met gejuich.

Nu de heer van Breda hier niets meer te zeggen had, moest er een vrijheidsboom komen. De patriotten plantten er op 27 februari 1793 eentje op de Grote Markt voor het stadhuis, maar Dumouriez keurde de boom af om vervangen te worden door een beter exemplaar.

Voor bomen moet je in het Mastbos zijn, ooit aangelegd door graaf Hendrik III van Nassau. Helaas was hier geen geschikte boom te vinden, dus werd er een uit de tuin van Van Loo achter het Valkenberg gesleept. Op de Grote Markt aangekomen, werd deze vrijheidsboom door de

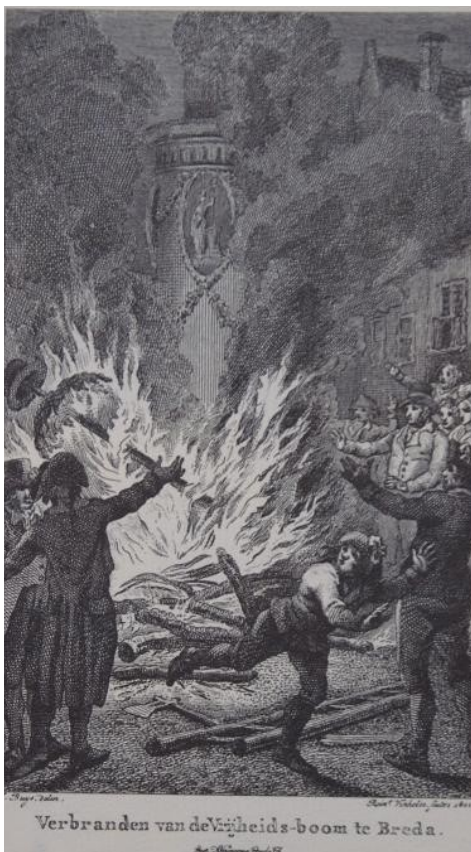
Fransen gekroond met een Jacobijnenmuts en versierd met rood-wit-blauwe linten. Hierna werd er door de menigte gedanst op de maten van de Marseillaise.

Op zondag 3 maart 1793 schreven de nieuwe machthebbers de eerste vrije verkiezingen voor de gemeenteraad uit in de Nederlanden. Alle Bredase mannen vanaf twintig jaar mochten naar de stembus. Twee dagen later krijgt Breda een 'revolutionaire' gemeenteraad met daarin alleen notabelen.

Vrijwel gelijktijdig loerde het gevaar voor de Fransen en hun medestanders om de hoek: het keizerlijke leger onder leiding van prins Frederik Jozias van Saksen-Coburg-Saalfeld stond te trapelen om de Zuidelijke Nederlanden te heroveren op de Fransen. De bijl om de vrijheidsboom om te hakken kwam in zicht...

Generaal Dumouriez

Op 26 maart 1793 werd de vrijheidsboom niet omgehakt, maar ging - samen met de ernaast staande galg - in vlammen op. De Fransen namen de benen en het Oranjeregime werd hersteld.

Maar de Fransen kwamen terug en op 18 januari 1795 vluchtte Willem V naar Engeland en ging daar in ballingschap. In de eerste weken verbleef hij in Kew Palace, later verhuisde hij naar Hampton Court Palace. In de bossen bij dit paleis struikelde ruim 100 jaar eerder het paard van zijn voorvader koning-stadhouder Willem III. Na 1801 woonde Willem V in Oranienstein bij Dietz. In april 1806 stierf hij in Brunswijk en werd daar begraven.

Van meiboom naar vrijheidsboom

Het idee van vrijheidsbomen kwam voort uit de eeuwenoude traditie van opgerichte meibomen. Deze bomen werden op 1 mei geplant en versierd. Zij vormden hierdoor een soort vruchtbaarheidsrite en vaak werd hiermee ook de zittende vorst geëerd.

In Den Haag werd er in 1794 zelfs nog een meiboom geplant voor stadhouder Willem V, maar het jaar daarop een anti-orangistische vrijheidsboom!

De vrijheidsboom in Breda was, zoals eerder te lezen viel, in 1793 na een maand weer verdwenen. Maar sinds juli 2022 is er toch weer een te vinden. En dat nog wel in de vroegere paleistuin van de Nassaus! Het kunstwerk van Jennifer Tee met Artikel 1 uit onze grondwet als inspiratiebron ligt in het grasveld bij de ingang van het Valkenberg aan de kant van het Kasteelplein. Deze vrijheidsboom staat symbool voor vrijheid en verbinding. Ook verwijst het kunstwerk naar de ideeën van Willem van Oranje-Nassau waarbij heersers niet zouden mogen beslissen over de levensovertuiging van hun onderdanen én naar de vrijheidsboom die in de 18e eeuw het symbool was voor vrijheid en democratie.

Bezoektips

Nassaudag 2023: Naast alle informatie over de Nassaus, zie je ook een terugblik op de zeer succesvolle en drukbezochte Nassaudag van 29 mei 2023. Ga daarvoor naar bredanassaustad.nl

Vaste tentoonstelling 'De Nassaus van Breda - kasteel, stad en land' vanaf 10 juni 2023 te bezoeken in het Stedelijk Museum Breda. Meer informatie op stedelijkmuseumbreda.nl

Stichting Breda Nassaustad
www.bredanassaustad.nl

NASSAUNIEUWS nummer 13 juni 2023